
РЕЧНИК НА ПАРОНИМИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

ISBN 978-9989-191-50-3

Издавач Книгоиздателство МИ-АН	Корица Јован Оливер Павловски
Емил Ниами РЕЧНИК НА ПАРОНИМИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	Лектура Бобан Карапејовски
За издавачот Мишел Павловски	Печати Академски печат
Главен и одговорен уредник Лорета Георгиевска-Јаковлева	Тираж 500 примероци

Изданието е поддржано од Министерството за култура на РСМ

Емил Ниами

РЕЧНИК НА ПАРОНИМИТЕ
ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Книгоиздателство МИ-АН

Скопје, 2020

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

811.163.3'373.42(038)

НИАМИ, Емил

Речник на паронимите во македонскиот јазик / Емил Ниами. - [Скопје] : Ми-Ан, 2020. -
232 стр. ; 25 см. - (Едиција Мисла)

Библиографија: стр. 238-239

ISBN 978-9989-191-50-3

а) Македонски јазик - Пароними - Речници

COBISS.MK-ID 51474437

ЗА ПАРОНИМИЈАТА И ЗА ПАРОНИМИТЕ

Формалните односи на лексемите

Разликувањето и споредувањето на јазичните единици на сите рамништа е основна претпоставка за нивното постоење.

На фонетско рамниште тие се споредуваат, односно се противставуваат според конститутивните признаци, при што се диференцираат на ниво на фонеме. По истиот принцип тие се разгледуваат и на лексичко рамниште. Притоа, споредувањето се врши како врз основа на нивната форма така и врз основа на нивниот семантички полнеж. Речиси сите лексички единици, особено лексемите, во лексичкиот систем се потчинети на формалното разликување. Со ваквиот начин лексемите добиваат свој знаков идентитет, се одделуваат и се разликуваат една од друга на материјален план. Но, со оглед на фактот дека во јазичниот систем постојат само определен број алолекси, сосема е сфатливо лексемите да се материјализираат во иста или во слична форма.

На тој начин лексемите влегуваат во два вида формални односи. Првиот однос е односот на целосно совпаѓање на лексемите, кој во лексикологијата е познат како лексичка хомонимија. Вториот однос, пак, е однос на сличност на лексемите, кој е познат како паронимија.

Паронимите како дел од лексичкиот систем

За разлика од другите односи во кои стапуваат лексемите (синонимија, антонимија, хомонимија), паронимијата во лексикологијата започнува да се третира најдоцна. Не можеме со сигурност да определиме кога за првпат таа започнува да се разработува, но јасно е дека во поголем број учебници по лексикологија што биле печатени во педесеттите и во шеесеттите години на минатиот век, таа воопшто не се споменува. Во македонскиот јазик, пак, до денешен ден паронимијата е мошне слабо истражена и малкумина лингвисти се занимаваат со оваа проблематика.

Терминот пароним (*παρόνυμος*) потекнува од грчкиот јазик, како сложенка од *para* – близу и *ονυμα* – име. Со него се означуваат зборови што имаат различно значење, слични според изговорот и според лексичко-граматичката припадност. Токму ваквата карактеристика на паронимите овозможува нивна замена во говорот или во пишаната реч, што претставува проблем при разбирањето на исказот. Такви се примерите од типот: *кријџизер* – *кријџичар*, *визија* – *визиџа*, *дебџиџира* – *дебџиџира*, *искусува* – *искушува*, *кафеав* – *кафен*, *службен* – *службенички* итн.

Според признакот на сличност, паронимите се доближуваат до хомонимите. Но, од друга страна постојат две основни карактеристики според кои тие се прифатени како различни групи. Првата се состои во тоа што паронимите се различно напишани: *белеџија* – ‘нараквица, бразлетна’ и *белеџија* – ‘камен за острење српови’; додека хомонимите се пишуваат идентично: *коса*

– ‘тенок влакнест израсток на кожата на човекот’ и *коса* – ‘алатка за косење трева’. Втората карактеристика се состои во тоа што паронимите во ниту еден случај не се совпаѓаат во изговорот: *басма* – ‘вид нежна тенка памучна ткаенина’ и *басна* – ‘алегориски литературен вид во кој низ светот на фантастиката се изнесуваат вистини од кои треба да се извлече поука’; додека кај хомонимите изговорот е сосема идентичен: *син* – ‘машко дете’ и *син* – ‘една од трите основни бои’. Доколку овие два признака се присутни кај лексемите, не постои никаков сомнеж за нивно разликување. Но, ако една од карактеристиките отсуствува, што е случај кај хомофоните како вид хомоними, можно е совпаѓање со паронимите. Ваквата ситуација е можна врз основа на фактот што паронимите се зборови кои можат да бидат заменети еден со друг во говорењето или во пишувањето. Таков е, на пример, случајот со парот *бег* – *бек*, кој, во исто време, претставува и хомоним, односно хомофон, и пароним.

Во однос на поврзаноста на синонимите и паронимите, во најголем број случаи постои јасна граница. Така, именката *џаба* како свој синоним ја има именката *йечурка*, а како пароним именката *џабер*. Можност за навлегување во границите на синонимијата е кога едно од значењата на зборовите во парот се совпаѓа со значењето или со значењата на другиот. Така, кај придавката *џласен*, едно од толкувањата е – ‘со многу силен глас’, па затоа можеме да кажеме *џласно смеење*. Кај придавката *џласовиџ* го имаме истото значење, па затоа и во овој случај можеме да ја употребиме со именката *смеење*.

Во поглед на антонимијата и паронимијата, границата за меѓусебно постоење во двата односи е, исто така, лабава. Така, на пример, парот *бруџо* – *неџо* е апсолутен антоним, но влегува и во пописот на пароними.

Границите на паронимијата

Иако се чини дека дефиницијата за паронимите е јасно поставена, во практиката се покажува дека различни научници и составувачи на речници на пароними имаат и различно сфаќање за границите според кои тие се утврдуваат. И покрај многуте објавени научни трудови и речници на пароними на различни јазици, лингвистите сè уште го немаат дадено конечниот одговор за тоа што влегува точно во сферата на паронимите. Од автор до автор се забележуваат сериозни разлики, пред сè во поглед на нивната суштина.

Нашиот приод кон овој проблем е покомплексен, со оглед на тоа што под терминот пароними подразбираме графичка, структурна и фонетска сублимација што доведува до замена на лексемите во практиката.

Видови пароними

При разгледувањето на паронимите различни автори прават различни поделби во поглед на видовите. Според тоа, постојат и повеќе критериуми за нивна поделба.

Првата поделба се заснова врз потеклото на паронимите. Во оваа смисла, разликуваме пароними со *истџо еџимолоџско џоџекло* и пароними со *различно еџимолоџско џоџекло*. Карактеристиката на првата група се состои во

тоа што зборовите кои влегуваат во паронимиски формален однос се од иста мотивирачка основа или содржат ист корен, што ги прави семантички сродни, а семантичката разлика се добива со помош на различните зборообразувачки форманти. Такви се примерите од типот: *урбан* – *урбанистички*, *хуман* – *хуманитарен*, *воспитувач* – *воспитател*, *динамизам* – *динамика*, *обележи* – *одбележи* итн. Кај паронимите со различно етимолошко потекло, пак, звучната и структурната сличност се засноваат на чиста случајност на комбинирачките фонетски можности на јазичниот систем. Такви се примерите од типот: *ориз* – *ороз*, *јаџан* – *јаџај*, *алиментарен* – *елементарен*, *мрази* – *мрзи*, *симулира* – *стимулира* итн.

Разликуваме, исто така, и *целосни* и *нецелосни* пароними. Така, за нецелосни пароними ги сметаме оние кај кои не е јасно видлива семантичката граница. Оваа поделба, всушност, се засновува на претходно укажаното совпаѓање на паронимите со синонимите, каде што во еден дел тие имаат исто значење.

Третата поделба е од материјална природа и се однесува на бројот на лексемите што влегуваат во паронимиски формален однос. Според тоа разликуваме редови со *два члена* или со *повеќе членови*.

Сосема нормално е при определбата во групирањето на паронимите да се води сметка и за морфолошкиот аспект. Врз основа на тоа постојат *ајективни*, *суйстантивни* и *глаголски*. Другите групи зборови речиси не влегуваат во односи на паронимија, па поради нивниот незначителен број и не се ставаат во посебна група.

Исто така, постои уште една определба, која во лексикологијата не е докрај разработена. Во неа се потенцира група што Се нарекува разграничувачка, а во која ги сместуваме паровите од типот *термален* – *термички*, *транзитен* – *транзитивен*, *кебај* – *кебајче*. Со оваа определба ја истакнуваме еднаквоста во значењето, при што зборообразувачките елементи вршат разликувачка функција во поглед на границите на употребата на зборовите. Оттука, паронимите можеме да ги разгледуваме и како *номинални* и *разграничувачки*.

Она на кое во лексикологијата досега никој не обрнал внимание е поврзувањето на лексемите во формалниот паронимиски однос. Првото нешто што можеме да го забележиме е дека една иста лексема може да стапи во паронимиски однос со други различни лексеми. Именката *авијархија* во еден паронимиски ред влегува во формален однос со именката *авијаркија*, а во друг со именката *авијографија*. Притоа, во првиот случај таа стапува во паронимиски формален однос исклучиво врз основа на звучната сличност, додека во вториот се јавува и извесна семантичка поврзаност, со оглед на тоа дека станува збор за именка што карактеризира општествен систем, односно состојба. Во случајот, пак, на именката *еџика*, таа влегува во паронимиски формален однос со две различни именки: *есџеџика* и *еџикеџа*. И во двата случаи станува збор за звучна сличност. Но, тука се појавува прашањето за тоа дали е вакиот однос доволно силен за сите три лексеми да влезат во ист паронимиски ред. Сосема е јасно дека именките *есџеџика* и *еџикеџа* не влегуваат во ист ред, затоа што тие две не стапуваат во паронимиски формален

однос. Врз основа на тоа можеме да направиме разлика во поглед на сврзувањето на *моновалентни* и *поливалентни* пароними.

Карактеристики на паронимите врз основа на звучниот состав

Според звучната сличност паронимите можат да се поделат на:

1. Пароними изградени од еднакви звуци, но со заменети места: *акузатив* – *каузатив*, *бовча* – *бочва*, *конверзаториум* – *конзерваториум*, *невроза* – *нервоза*, *џарнира* – *џранира* итн.
2. Пароними со еден различен дополнителен звук само во едниот пароним: *ајосироф* – *ајосирофа*, *карабин* – *карабина*, *бојлер* – *бројлер*, *џном* – *џнома*, *јама* – *јамка*, *канија* – *канијар*, *караи* – *караије* итн.
3. Пароними со два различни дополнителни звука само во едниот пароним: *каједра* – *каједрала*, *клима* – *климакс*, *лос* – *лосос*, *магнет* – *магнетист*, *норма* – *нормала*, *омофор* – *омоформа*, *презентација* – *репрезентација* итн.;
4. Пароними со повеќе од два дополнителни звука само во едниот пароним: *нерез* – *нерезина*, *норма* – *норматив*, *џазар* – *џазарист*, *џенал* – *џеналист*, *џласи* – *џласиеница*, *џрисој* – *џрисојница*, *разбој* – *разбојник*, *семинар* – *семинарија* итн.
5. Пароними со по еден различен звук во двата збора: *сервилен* – *сервисен*, *алкани* – *алкени* – *алкени*, *алузија* – *илузија*, *басма* – *басна*, *биографија* – *биографика*, *џрам* – *орам*, *имиџрант* – *емиџрант*; *несе* – *носи* итн.
6. Пароними со два различни звука во двата збора: *алиментарен* – *елементарен*, *исправа* – *џправа*; *комисија* – *комисион*, *мајрикс* – *мајрица*, *ниџрати* – *ниџриди* – *ниџрист*, *ооџамија* – *ооџонија* итн.
7. Пароними со повеќе од два звука во двата збора: *орденосец* – *ординарец*, *џрактикант* – *џрактинист*, *рајхсвер* – *рајхстаг*; *ревизиски* – *ревијален*, *сезнајко* – *сезналец* итн.
8. Пароними со повеќе различни и/или дополнителни звуци: *ајсолуџен* – *ајсолуџистички*, *илуџраџивен* – *илуџриран*, *климакс* – *климактериум*, *резач* – *резбар*, *колабира* – *колаборира* итн.

Причини за паронимска замена

Заемната замена на паронимите се јавува како последица на повеќе причини. Но, основното што треба да се потенцира е дека сите тие причини во ниту еден сегмент не се поврзани со самиот јазик. Во основа, постојат два фактора за појава на паронимска замена. Првиот се огледува во недоволното владеење со јазикот, а вториот во невнимателниот однос при говорниот акт во поглед на формата и на семантиката на зборовите.

Кога зборуваме за причините за паронимска замена, мораме да обрнеме внимание на две нивоа. Едното е објективно и се однесува на барањето одговор во исказот, а другото е индивидуално, кое го бара одговорот за замената во говорителот.

Причините за паронимиска замена на објективно ниво се јавуваат во следниве случаи:

1. Замената може да се јави како резултат на сличност во поглед на семантиката. Такви се примерите од типот *аџарџи* – *аџарџиџура*, *џлинен* – *џлинестџи*, *документџи* – *документџиџација* и сл.
2. Зборовите можат да се заменат и поради општата, заедничка сфера на употреба, особено кога станува збор за специјалната лексика. Во тие случаи асоцијативниот сегмент игра мошне важна улога. Постојат многу такви примери: *бруџио* – *неџио*, *алкани* – *алкени* – *алкени*, *библиоџрафија* – *биоџрафија*, *аликванџи* – *аликвоџи*, *иверица* – *иверка*, *неврин* – *невриџи* – *невриџис* итн.
3. Понекогаш замената може да се јави и како последица на синонимичност во извесен дел од значењето на зборот, за кој веќе зборувавме погоре. Така, можеме да кажеме за некој човек дека е *џласен*, но, исто така, можеме да кажеме и дека е *џласовиџи*, при што значењето останува исто. Но, доколку ги употребиме истите придавки со именката детонација, би требало да се определиле за *џласна*.
4. Една од поважните причини на објективно ниво се заснова на зборообразувачкиот фактор, особено кога станува збор за суфиксите. Па, така, мошне лесно може и се прават грешки од типот *урбан* – *урбанисџиџички*, *хуман* – *хуманиџарен*, *џодинашен* – *џодишен* и слично.
5. Последната причина од овој тип е појавата на нови зборови во јазикот. Такви се примерите од типот на *фонџ* – *фониџи*, *џромџтер* – *џромџтор*, *маџрикс* – *маџриџа* итн.

Според второто, индивидуално ниво, причини за паронимиска замена можат да бидат:

1. Нестабилно владеење со зборовите, при што подоцна научениот збор дава звучна асоцијација кон порано научениот збор, иако на говорителот му е позната семантичката разлика: *акусџиџчен* – *акуџиџен*, *алиментџарен* – *елементџарен*, *амнезија* – *амнесџиџија*, *афекџи* – *ефекџи* и слично.
2. Неразграничување на сродни зборови добиени од ист корен: *бакџтерио-лошки* – *бакџтериски*, *џласен* – *џласовен* – *џласовиџи*, *елекџтричен* – *елекџтронски*, *скеџиџичен* – *скеџиџички* итн.
3. Неразграничување на реалиите од страна на говорителот. Од тие причини ги добиваме паронимите од типот на: *адресанџи* – *адресаџи*, *емиџранџи* – *имиџранџи*, *Авсџиралиец* – *Авсџириец* и слично.
4. Паронимиската замена може да се должи и на народната етимологија, при што се добиваат парови што на прв поглед се смешни, но се појавуваат во говорот кај помалку образованите лица. Такви се примерите: *кајмак* – *кајмакам*, *канаџ* – *коноџ*, *кобила* – *кобилиџа* и слично.

Мошне е важно да се подвлече дека паронимиската замена главно се појавува кај луѓето што се недоволно запознаени со лексичкиот фонд на јазикот, како и со зборообразувачките средства, при што често се случуваат грешки. Но, не секогаш паронимиската замена е знак за навладеење со законите на јазикот, т.е. постои и психолошки фактор, па сосема е можно без да

се забележи да се направи грешка, иако на говорителот му се познати разликите меѓу двата збора.

Паронимија и парономазија

Од досега наведеното можеме да заклучиме дека паронимијата, самата по себе, не претставува недостаток на лексичкиот систем, туку дека е таа претпоставка за паронимиска замена. Секако, паронимиската замена е мошне подмолна и може да доведе до бесмисленост на исказот. Но, паронимите имаат и своја позитивна улога, која се огледува во нејзината стилистичка функција.

Паралелно со терминот паронимија, во литературата се појавува и терминот парономазија, стилска фигура чија суштина се огледа во намерната паронимиска замена, односно намерно противставување на паронимите. При тоа, треба да се истакне дека нивната замена со користење на оваа стилска фигура е свесна и со цел да се создаде своевидна антитеза.

За Речникот на паронимите во македонскиот јазик

Во редицата разни филолошки речници, семонимичките претставуваат посебна група. Во нив се собрани и се толкувани групи од два или повеќе зборови, кои влегуваат во определени лексички односи. Лексикографијата разликува четири вида семонимички речници: речници на синоними, речници на антоними, речници на хомоними и речници на пароними.

Задачата на речниците на паронимите е да ги открие паровите што доведуваат до паронимиска замена, додека толкувањата на зборовите треба да се преземат од толковниот речник на соодветниот јазик или од речниците на странски изрази и зборови.

Според консултираната стручна литература (еднојазични речници на пароними, двојазични општи и специјализирани речници, речници на странски термини, како и различни научни трудови и статии посветени на оваа тема), се констатира дека има повеќе можности за различни пристапи при определбата на оваа појава и нејзиното третирање како проблем, а исто така, и разлики во тоа кои лексикографски единици треба да влезат во основниот корпус. Во работата се водеше сметка за фреквентноста на единиците што би влегле во конфронтативното проучување.

Во македонската научна лингвистика досега не се направени вакви истражувања, а практиката покажува дека е навистина потребно да се стори нешто на тоа поле. Токму од таа причина ваквиот пристап би бил полезен не само за оние што се занимаваат научно со лексикологијата туку и за поширок круг читатели. Во основа, станува збор за корективен и конфронтативен преглед на паронимите. Затоа, ваквиот опис ќе им биде мошне полезен за сите оние што се занимаваат не само со превод туку и со лектура и коректура, но исто така, и на сите оние што секојдневно професионално го користат јазикот, како што се новинарите, публицистите, хроничарите, наставниците, правниците, но и секој човек што внимава на културата на својот говор.

Првиот чекор во изработката на речникот се состоеше од идентификување на паронимите што го формираат корпусот кој се обработува. Бидејќи во македонската лексикографија сè уште не е изработен речник на паронимите, за таа цел беа ексцерпирани постојните речници, а дел од материјалот беше собран од средствата за јавно информирање, говорниот јазик и, за жал, од грешките што многу често се среќаваат во јавната и во приватната комуникација. Бидејќи составувањето на корпусот е чувствителна работа од аспект на тоа дека може да се сфати како многу индивидуален избор, најпрво беа подготвувани, условно речено, „анкетни листови“, во кои влегуваат парови според наш сопствен избор. Ваквите анкетни листови потоа се дистрибуираа до луѓе што професионално се занимаваат со јазикот (преведувачи, лектори, новинари, наставници) и врз основа на нивното мислење се подготви дефинитивниот корпус.

Втората фаза, пак, се состоеше од толкување на зборовите според критериумите за составување на ваков тип речник, врз основа на веќе постојните толковни речници и/или лексикони на странски изрази и зборови. По толкувањето, следувааше третата фаза, во која зборовите се поткрепуваа со едноставни примери во минимален контекст за конкретизација на значењето на сите места каде што тоа беше логички возможно. Примерите се дадени во таканаречен минимален контекст, со цел максимална економија, но сите тие се ексцерпирани од пишани извори (печатени и електронски).

Концептот на речникот е едноставен – направен е по азбучен ред. Лексемите се подредени во низи и прават еден вид заглавје, по кое следува и функционалниот лексикографски дел, односно толкувањата и примерите.

Користени кратенки

Кирилични:

алџ. – алгебра
анайџ. – анатомија
арх. – архитектура
асџр. – астрономија
банк. – банкарство
биол. – биологија
боџ. – ботаника
вој. – војска
џеоџр. – географија
џеод. – геодезија
џеол. – геологија
џеом. – геометрија
џрам. – граматика
др. – друго
екон. – економија
зоол. – зоологија
кџ – килограм
комџ. – компјутер
кул. – кулинарство
линџ. – лингвистика
лиџ. – литература
логџ. – логика
м – метар
майџ. – математика
мед. – медицина
меџеор. – метеорологија
меџр. – метрика
мин. – минерологија
мн. – множина
мор. – морепловство
муз. – музика

на џр. – на пример
окулџ. – окултно
џоеџ. – поезика
џол. – политика
џрав. – право
џрен. – преносно (значење)
џсих. – психологија
рел. – религија
реџ. – реторика
руџ. – рударство
сл. – слично
слик. – сликарство
сџорџ. – спортски
џех. – техника
џрџ. – трговија
ум. – уметност
фарм. – фармација, фармакологија
физ. – физика
физиол. – физиологија
фил. – филозофија
фин. – финансии
фоџ. – фотографија
хем. – хемија

Латинични:

adj. – придавка, глаголска придавка
cop. – сврзник
f. – женски род
m. – машки род
n. – среден род
pl. – множина
praep. – предлог
verb. – глагол

А

АБЕРАЦИЈА – АБРЕВИЈАЦИЈА

Аберација - *f.* 1. *оџџ.* распрснување на светлосните зраци. *Дифузна аберација. Сферна аберација. Хроматска аберација. Со комбинирање на расџурни и собирни леќи се намалува аберацијата.* 2. *асџр.* привидна промена на набљудуваното небесно тело поради движењето на земјината топка. *Фокусна аберација.* 3. *биол.* отстапување од нормите што се типични за некој вид. *Генетска аберација. Хромозомска аберација.* 4. *џрен.* застранување, неприродност. *Полиџичка аберација. Поеџска аберација. Аберација во оџшџесџвениџте односи.* 5. *мед.* отстапување од нормите. *Хормонска аберација. Физиолошка аберација. Нумеричка аберација на хромозомџте. Психолошка аберација. Сексуална аберација.*

Абревијација - *f.* скратување (особено на книги, списи, статии, зборови, музички дела и др.). *Музичка абревијација. Абревијација на израз. Абревијација на збор.*

АБЕЦЕДА – АБЕЦЕДАР

Абеџеда – *f.* 1. Сите букви од латиницата наредени по утврден ред. *Срџска абеџеда.* 2. Основни знаења од некоја наука, вештина или од нешто. *Музичка абеџеда. Абеџеда на зравјеџто.*

Абеџедар – *m.* Список на нешто по абеџеден ред. *Сџоџански, универзџшеџски абеџедар.*

АВАН – АВАНС

Аван – *m.* Сад, обично метален, за толчење кафе, црн пипер, слануток и др. *Граниџен аван. Толчи во аван.*

Аванс – *m.* Уплата или исплата за нешто однапред. *Исџлаџи/уџлаџи аванс. Дава/бара аванс. Аванс за сџоќа/услуга.*

АВАНТУРА – АВАНТУРИЗАМ

Авантура - *f.* 1. возбудливо, необично доживување. *Неочекувана аванџура. Висџинска аванџура. Чудесна аванџура. Аванџура во џприрода. Неџовџторлива аванџура. Трџнува во аванџура.* 2. потфат со многу ризик, несигурен потфат што смета на случаен успех. *Ризична аванџура. Оџасна аванџура. Алиџнисџичка аванџура. Коќкарска аванџура.* 3. сомнителен, неизвесен потфат, претежно со нечесни намери. *Валкана аванџура. Полиџичка аванџура.*

4. краткотрајна врска, која се заснова на сексуални контакти, проследена со минимални емоции. *Љубовна аванјура. Крајка аванјура. Незаборавна аванјура. Се вјуштиа во љубовна аванјура.* 5. филмски жанр исполнет со авантуристичка акција. *Филмувана аванјура. Аванјура-блокбастер. Акциона аванјура.*

Авантуризам - *т.* 1. склоност кон авантури, кон необични доживувања. *Вроден аванјуризам. Желба за аванјуризам.* 2. *ирен.* експериментирање во определена работа без при тоа да се предвидат можните последици. *Полиитички аванјуризам. Владин аванјуризам. Музички аванјуризам.*

АВСТРАЛИЕЦ – АВСТРИЕЦ

Австралиец - *т.* жител на Австралија

Австриец - *т.* жител на Австрија

АВТАРКИЈА – АВТАРХИЈА

Автаркија – *ф.* 1. самодоволност, независност. *Божествена автаркија. Човечка автаркија.* 2. *екон.* стопански систем во кој државата или областа ги намирава сите свои потреби од сопственото производство, без увоз однадвор. *Економска автаркија. Производствена автаркија. Применува автаркија. Усвојува чекори на автаркија.*

Автархија – *ф.* самовластие, самодржавие, деспотизам, апсолутизам. *Економска автархија. Државна автархија. Полиитичка автархија. Тежнеење кон автархија. Создава услови за автархија. Регионална автархија.*

АВТАРХИЈА – АВТОКРАТИЈА

Автархија – *ф.* самовластие, самодржавие, деспотизам, апсолутизам. *Економска автархија. Државна автархија. Полиитичка автархија.*

Автократија – *ф.* 1. систем на апсолутистичко владеење. *Царска автиокраија. Систем на државна автиокраија. Полиитичка автиокраија. Монархистичка автиокраија. Феудална автиокраија.* 2. самоволие, неограничена власт. *Просветена автиокраија. Султанска автиокраија. Демократиска автиокраија. Неформална иаритиска автиокраија. Прифака автиокраија. Создава услови за автиокраија. Стейен на автиокраија. Проспор за автиокраија. Десничарска, либерална автиокраија.*

АВТОГРАМ – АВТОГРАФ – АВТОГРАФТ

Автограм – *т.* своерачен потпис. *Дава автoграм. Дели автoграми. Бара, добива, зема автoграм од некојo. Це-де, фoтoграфија, иoстiер со автoграм од иејачoи. Сiава автoграм на oгoвор. Оригинален автoграм.*

Автограф – *т.* 1. ракописен спис, оригинален ракопис. *Пушкинов автoграф. Царски автoграфи. Оригинален автoграф. Сiар, анiички автoграф. Автoграф на камен.* 2. машина за умножување на ракописи. *Умножува на автoграф.* 3. *вој.* уред за регистрирање на патеката на торпедото; се сместува во главата на торпедото, а се вади и се чита по гаѓањето. *Чишa автoграф. Дешифрира автoграф.*

Автографт – *т. мeр.* пресадување ткиво од еден во друг дел од телото

АВТОМАТИЗАМ - АВТОМАТИЗАЦИЈА – АВТОМАТИКА

Автоматизам - *т.* 1. особина или способност на организмот да врши одредени дејства несвесно, махинално и без учество на волјата. *Работи иo автoмаиизам. Автoмаиизам на срцевата работа.* 2. дејство што се случува по автоматски пат. *Албанциите иo автoмаиизам влежуваат во квоиитиe за националностии. Нoстирификација на дијломи иo автoмаиизам. Дележирање иo автoмаиизам. Принципи, итехника на автoмаиизам. Воспoстиавува автoмаиизам. Важи иo автoмаиизам.*

Автоматизација - *ф.* 1. примена на автомати во производниот процес. *Автoмаиизација на работата. Автoмаиизација на ироизводниот ироцес. Автoмаиизација на банкарскиот систем. Воведува автoмаиизација. Автoмаиизација на документацијата. Има/нема можност за автoмаиизација.* 2. претворање на одредени дејства на човекот во автоматски при нивно повеќекратно повторување. *Автoмаиизација на движењето на раката. Автoмаиизација на дишењето.*

Автоматика - *ф.* научно-техничка дисциплина што ги проучува системите за регулирање и управување со технолошките процеси. *Се занимава со автoмаиика. Инстиитут за автoмаиика. Индустирска автoмаиика. Електроитехничар, инженер иo автoмаиика.*

АВТОРИТАРЕН – АВТОРИТАТИВЕН – АВТОРИТЕТЕН – АВТОРСКИ

Авторитарен - *adj.* заснован врз слепо почитување кон власта. *Автoритарен лидер, иреитседател, иолиитичар. Автoритиитарен режим. Автoритиитарен систем. Автoритиитарен иорив. Автoритиитарен гoвор. Автoритиитарен начин на владеење. Автoритиитарен каитиализам. Автoритиитарна идеологија. Автoритиитарна диктиитатура. Автoритиитарна оржава. Автoритиитарна свесит, идеја. Автo-*

ријтарна средина. Автoријтарна влада. Автoријтарна пoлитика. Автoријтарно уиравуање, владеење.

Автoријативен - *adj.* 1. што бара покорување без критика или отпор. Автoријативен ирисјај. Автoријативно барање. Автoријативен систем. Автoријативен тон. Автoријативна пoлитика. Автoријативна власт. Автoријативна етика. Автoријативна контрола. 2. решителен, мeрoдавен, службен, официјален. Автoријативен извор. Автoријативен извешјај. Автoријативен oрган. Автoријативен извор на информации. Автoријативно лице. 3. што влева почит, угледен, достоинствен. Автoријативен родител. Автoријативен наставник. Автoријативен лидер. Автoријативен стил. Автoријативен дух. Автoријативен глас на сикерoј. Автoријативен однос.

Автoритетен - *adj.* угледен, значаен, важен, што има влијание до кое се дошло врз основа на личната вредност. Автoритетен тренер, наставник. Автoритетен суија. Автoритетен пoлитичар, премиер, водач. Автoритетен бизнисмен, трговец, производител. Автoритетен уметник, исцел. Автoритетна влада. Автoритетна држава.

Автoрски - *adj.* што се однесува на авторот, творецот на делото. Автoрски права. Автoрски текст. Автoрско дело. Автoрски хонорар. Автoрска агенција. Автoрска музика, песна. Автoрска заштита. Автoрска криза. Автoрска интерпретација. Автoрска визија, имагинација. Автoрска сатира, колумна. Автoрско издание.

АГЕНС – АГЕНТ

Агенс - *т.* 1. фил. делотворен, работен принцип, она што е причина за нешто, сила. Промислен агенс. Творечки агенс. Каитарзичен агенс. Дискурсивен агенс. 2. средство што предизвикува, односно дава сила за извршување некаква работа, односно за некаква реакција. Интегративен агенс. Агенс на хемиска реакција. Агенс за нараснување, за зголемување на волумен, проивенење. Антиканцерoген, инфективен, антибактериски агенс. Боев, нервен агенс. Упојребува, корисни агенси. Биолошки, физички агенс. Ситализирачки, ароматизирачки агенс. Врзувачки агенс. 3. окули. човек што создава или пренесува слики со помош на телепатија 4. грам. оној што го врши дејството 5. ирен. движечка сила. Медиумски агенс. Политички агенс.

Агент - *т.* 1. деловодител. Царински агенти. 2. посредник. Туристички агенти. Агенти за недвижности. Маркетинг, трговски агенти. 3. претставник на фирма, застапник. ТВ-агенти. Агенти на оруииво за уиравуање со иензиски фонд. Овластен агенти. 4. таен полицаец. Полициски агенти. Таен агенти. Најмува агенти. Агенти-разузнавач. Агенти на ЦИА. Агенти на државна безбедност.